

Шлях військовослужбовця для отримання статусу інвалідності

У зв'язку з впровадженням в Україні оцінювання повсякденного функціонування описуємо порядок дій та важливі аспекти отримання статусу інвалідності військовослужбовцем, який зазнав поранення, травми, контузії, каліцтва або погіршення стану здоров'я.

1. Стабілізація стану та документування обставин поранення

Перший етап після отримання військовослужбовцем поранення пов'язаний із його евакуацією, наданням медичної допомоги та документальним оформленням обставин травмування.

Евакуація з зони бойових дій

Перші хвилини після поранення — найкритичніші. У цей час евакуація військовослужбовця з поля бою здійснюється побратимами або медичними працівниками підрозділу. Процес зазвичай має кілька етапів:

- **Надання домедичної допомоги.** Це може бути зупинка кровотечі, накладання турнікета, стабілізація стану для уникнення подальшого травмування.
- **Евакуація.** Пораненого транспортують до найближчого стабілізаційного пункту, медичної роти чи іншого визначеного пункту надання допомоги, зазвичай розташованого поблизу бойових дій.
- **Документальне супроводження.** На цьому етапі починає формуватися перший медичний документ — форма 100 («Картка пораненого»). У ній фіксують обставини поранення, основні діагнози та заходи первинної допомоги.

Важливо зазначити, що медична допомога може бути надана як у державному чи військовому закладі, так і в приватній клініці, якщо вона є найближчим місцем, де можливо стабілізувати стан військовослужбовця. Тип закладу не впливає на якість або обов'язковість подальшого документування, але первинна медична документація (форма 100) обов'язково формується.

Що відбувається з особистими речами військового?

Під час надання допомоги у військового вилучають зброю, боєкомплект, бронежилет, каску та інші засоби захисту. Це не лише полегшує доступ до травмованих частин тіла, а й забезпечує облік матеріальних цінностей, за які відповідають служби забезпечення військової частини.

Як діє військовослужбовець, якщо поранення сталося не в зоні бойових дій?

У випадку травми або захворювання, отриманих під час виконання обов'язків у пункті постійної дислокації чи поза зоною бойових дій, алгоритм дій змінюється. У такій ситуації військовослужбовець:

1. **Інформує командування.** Усно повідомляє про подію безпосереднього командира та медика взводу або роти.
2. **Отримує усне направлення.** Командир дає згоду або усне направлення на звернення до медичного пункту військової частини.
3. **Звертається до медпункту.** У медпункті проводиться первинний огляд лікарем, фельдшером або начальником медичної служби (начмедом).

За результатами огляду може бути призначене лікування в медпункті, направлення на додаткові обстеження або стаціонарне лікування в закладі охорони здоров'я (цивільному чи військовому).

Роль документів на цьому етапі

Документальне оформлення на цьому етапі є критично важливим. Саме зібрані медичні та супровідні документи підтверджують зв'язок травми чи захворювання з виконанням службових обов'язків. Це впливає на можливість встановлення статусу інвалідності, отримання соціальних гарантій та уникнення бюрократичних затримок у подальшому.

Прозора система евакуації, якісна фіксація медичних даних і документування обставин травмування забезпечують військовослужбовцю своєчасну допомогу, підтримку та спрощують проходження наступних етапів.

2. Направлення на ВЛК: аналіз стану та подальші рішення

Коли стан військовослужбовця стабілізовано, за наявності відповідних медичних показів його направляють на проходження військово-лікарської комісії (ВЛК) або лікарсько-льотної комісії (ЛЛК), залежно від специфіки служби та отриманих травм. Основна мета цього етапу — оцінка стану здоров'я військовослужбовця, визначення впливу отриманих травм або захворювань на його здатність виконувати службові обов'язки та ухвалення рішення щодо подальших дій.

Ініціатором направлення на ВЛК або ЛЛК може бути прямий начальник військовослужбовця (від командира частини і вище), лікар медичного пункту військової частини або госпіталю, а також уповноважені органи, такі як військові адміністрації, прокуратура чи суд. Ці положення закріплені в пункті 6.1 статті 6 наказу Міноборони від 14.08.2008 № 402 «Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України».

Військово-лікарська або лікарсько-льотна комісія аналізує зібрані медичні документи, результати обстежень і лікування, а також проводить огляд військовослужбовця. Оцінюються ступінь травмування або захворювання та їхній вплив на здатність виконувати службові обов'язки.

На основі цього аналізу ухвалюється рішення про направлення на оцінювання повсякденного функціонування, якщо травма або захворювання суттєво обмежують функціонування військовослужбовця. У таких випадках голова ВЛК, як і лікуючий лікар, має право сформулювати електронне направлення до закладу з експертними командами. У разі важких травм або хронічного захворювання, що впливає на працездатність, комісія може рекомендувати оформлення статусу інвалідності. Також комісія може призначити реабілітаційні заходи, необхідні для відновлення стану здоров'я.

Після стабілізації стану здоров'я військовослужбовця для певних діагнозів та інтервенцій голова ВЛК має можливість одразу формувати електронне направлення на оцінювання повсякденного функціонування. Для цього не потрібно чекати 120 днів із моменту травмування. Якщо медична інформація достатня для початку процесу, це дозволяє оперативно перейти до наступного етапу, що є особливо важливим для військовослужбовців із важкими травмами чи значними порушеннями функціонування.

Необхідні документи для ВЛК

Для проходження військово-лікарської комісії (ВЛК) або лікарсько-льотної комісії (ЛЛК) у воєнний час військовослужбовцю необхідно підготувати повний пакет документів. До нього входять:

1. Направлення на медичний огляд ВЛК

Цей документ оформлюється органом, який ініціює направлення (наприклад, командиром частини або лікарем медичного пункту).

2. Медична документація, що підтверджує стан здоров'я

Це документи, які підтверджують початок розвитку, розвиток захворювання або отримання травми. До них належать:

- Медична книжка, медичні карти стаціонарного або амбулаторного хворого, витяги з них.
- Довідки із закладів охорони здоров'я.
- Свідоцтва про хворобу.
- Витяги з книги обліку хворих в амбулаторії під час первинного звернення по медичну допомогу.
- Лабораторні результати, рентгенівські знімки, результати МРТ чи КТ, консультативні висновки лікарів, які стосуються стану здоров'я військовослужбовця.

3. Документи, що посвідчують особу

- Військовий квиток або посвідчення офіцера.
- Паспорт громадянина України.

4. Додаткові характеристики (за потреби)

- Медична характеристика. Надається у разі направлення через психічні розлади або при повторному направленні на медичний огляд протягом 12 місяців після попереднього.
- Службова характеристика. Надається лише у випадках із психічними розладами або повторного направлення на огляд.

5. Довідка про обставини травми

Цей документ видається військовою частиною в разі отримання військовослужбовцем травми, поранення, контузії чи каліцтва під час виконання службових обов'язків. Довідка оформлюється за **формою, згідно з додатком 5 до Положення про військово-лікарську експертизу в ЗСУ**, і підписується командиром військової частини. Після цього її направляють до закладу охорони здоров'я, де перебуває поранений.

У разі, якщо довідка про обставини травми не була видана, військовослужбовець має право скласти рапорт на ім'я командира військової частини з проханням провести розслідування та оформити цю довідку.

Оригінали або копії довідки про обставини травми, а також акти про нещасний випадок (за формою, передбаченою Інструкцією № 332), передаються військовою частиною до закладу охорони здоров'я в електронній або паперовій формі. Документ оформлюється не менше ніж у двох примірниках: один передається ВЛК, інший зберігається в особовій справі військовослужбовця.

6. Посвідчення учасника бойових дій (за наявності)

Цей документ допомагає врахувати специфіку отриманих травм або захворювань.

7. Витяги із особової справи та інші довідкові матеріали

Мають бути завірені відповідними посадовими особами військової частини та печаткою.

Усі подані документи повинні бути актуальними, відповідати стану на момент розгляду справи та забезпечувати комісії повну картину про стан здоров'я військовослужбовця. Це дозволить максимально точно визначити подальші кроки, включаючи направлення на оцінювання повсякденного функціонування чи призначення реабілітаційних заходів.

Як написати рапорт для направлення на ВЛК?

Військовослужбовець може самостійно ініціювати направлення на ВЛК, подавши рапорт на ім'я командира частини. У рапорті слід зазначити підстави для медичного огляду, зокрема наявність травм, наслідків поранення або захворювань, які впливають на здатність виконувати службові обов'язки.

Направлення військовослужбовців на ВЛК здійснюється прямими начальниками від командира окремої частини або рівними їм посадовими особами виключно за рекомендацією лікаря закладу охорони здоров'я. Це регламентується главою 6 наказу Міноборони від 14.08.2008 № 402 «Про затвердження Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України».

3. Оцінювання повсякденного функціонування: рішення експертної команди

Після проходження ВЛК та оформлення електронного направлення головою ВЛК або лікуючим лікарем військовослужбовець переходить до етапу оцінювання повсякденного функціонування. Цей процес проводиться експертною командою лікарів, яка спеціалізується на визначенні ступеня обмежень функціонування людини через травми або захворювання.

Експертна команда працює на базі багатoproфільних закладів охорони здоров'я. Лікар разом із військовослужбовцем можуть разом обрати медичний заклад із переліку, доступного в електронній системі щодо оцінювання повсякденного функціонування. Вибір залежить від місця перебування військовослужбовця, а також обраної форми оцінювання: очної, заочної, дистанційної чи виїзної. Якщо стан здоров'я ускладнює пересування, оцінювання може бути проведене за місцем фактичного перебування або лікування військовослужбовця.

Оцінювання повсякденного функціонування має бути проведене у строк до 30 днів із моменту подання електронного направлення головою ВЛК. Адміністратор закладу охорони здоров'я, де працює експертна команда, протягом 5 днів із моменту отримання направлення має розглянути подану справу, щоб або поставити справу в чергу і система визначить дату та час оцінювання, або повернути справу на доопрацювання через неточності. Якщо справу поставлять в чергу, військовослужбовець отримає сповіщення на електронну пошту (свою чи довіреної особи) про форму, час і місце оцінювання. Якщо електронної пошти немає, інформацію буде надіслано рекомендованим листом на адресу фактичного перебування військовослужбовця.

Перевірка документів адміністратором

Перед призначенням оцінювання адміністратор закладу перевіряє повноту та відповідність поданих документів вимогам нормативно-правових актів. У разі, якщо до направлення не додано необхідні документи або вони не відповідають встановленим критеріям, справа може бути повернута до лікаря, що створював направлення для доопрацювання. Такі випадки регулюються пунктами 21 і 22 Порядку проведення оцінювання повсякденного функціонування особи, затвердженого постановою КМУ від 15.11.2024 №1338.

Оцінювання проводиться в одній із форм:

- **Очна форма.** Військовослужбовець особисто прибуває до закладу охорони здоров'я для огляду та співбесіди.
- **Заочна форма.** Експертна команда розглядає документи без особистої присутності військовослужбовця, якщо подано достатній обсяг інформації.
- **Дистанційна форма.** Застосовується телемедицина для взаємодії з військовослужбовцем.
- **Виїзна форма.** Оцінювання здійснюється за місцем лікування або перебування, якщо військовослужбовець не може самостійно прибути до закладу.

Як проходить оцінювання?

Оцінювання проводиться експертною командою, яка аналізує подані документи, а в разі очного, дистанційного або виїзного огляду проводить додатковий огляд чи обстеження. У процесі оцінювання особливу увагу приділяють ступеню порушень функціонування, впливу травми чи захворювання на повсякденну діяльність, а також необхідності соціальної підтримки чи реабілітації.

На основі отриманих результатів експертна команда має ухвалити рішення щодо встановлення інвалідності, визначення термінів повторного оцінювання (за потреби) та має надати рекомендації щодо реабілітаційних заходів.

Прийняте рішення буде внесено до електронної системи, а військовослужбовець отримає його копію на електронну пошту або, за потреби, в роздрукованому вигляді. Документ також буде доступним у електронному кабінеті лікаря, який направляв на оцінювання. Усі дані будуть передаватися до органів соціального захисту, що відповідають за подальше надання допомоги.

4. Отримання результатів оцінювання та подальші дії

Після завершення оцінювання експертною командою військовослужбовець отримає рішення щодо результатів оцінювання. Це рішення формується в електронній системі, що забезпечує його доступність для всіх зацікавлених сторін. Військовослужбовець отримає його у вигляді електронного повідомлення, надісланого на зазначену адресу електронної пошти. У разі відсутності електронної пошти рішення направляється рекомендованим листом на адресу фактичного перебування. Документ також буде доступний у кабінеті лікаря, який ініціював направлення на оцінювання.

На основі ухваленого рішення військовослужбовець може:

1. Подати заяву на отримання одноразової грошової допомоги. Така можливість надається, якщо інвалідність була отримана внаслідок поранення, контузії, каліцтва чи іншого травмування, пов'язаного з виконанням службових обов'язків.
2. Розпочати оформлення соціальних виплат або інших пільг, передбачених для осіб зі статусом інвалідності. Усі необхідні дані будуть передаватися до органів соціального захисту, які відповідають за надання цих послуг.
3. Організувати реабілітаційні заходи, якщо такі рекомендовані експертною командою. Це може включати як медичну, так і соціальну реабілітацію, спрямовану на відновлення функціонування або полегшення умов життя.

У разі незгоди з рішенням експертної команди військовослужбовець має право оскаржити його, подавши скаргу до Центру оцінювання функціонального стану особи відповідно до встановленої процедури. Цей етап завершує процес визначення інвалідності, відкриваючи військовослужбовцю доступ до необхідної соціальної підтримки, реабілітації та інших гарантій, передбачених законодавством.